

KOLLÉGIUM

Szakmai - módszertani, információs folyóirat

A tartalomból:

Köszöntők 1-3. old.

Előadások 6-9. old.

Állásfoglalás 12. old.

**XV. évfolyam
2005.
12.
külön
szám**

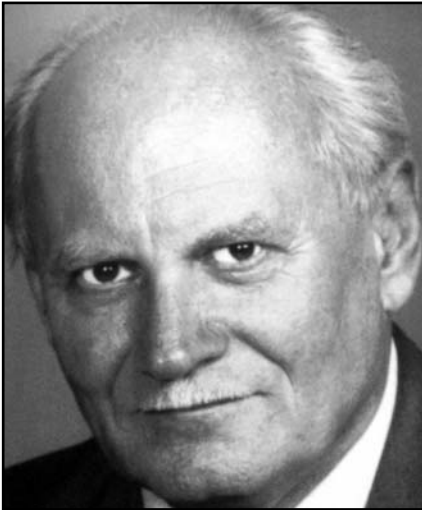

15 év
**Kollégiumi
Szövetség**

2005

Kollégium

Országos Kollégiumi Konferencia

A "Kollégium –2005" szakmai konferencia résztvevőihöz

Kedves Barátaim!

Ti jól tudjátok, hogy a kollégiumok mindig nagyon fontosak voltak számomra, és a mozgalom fejlődése ma is szívügyem.

Örömmel vállalom védnökséget az

évfordulós konferenciátok felett, mert a jövőt jól építeni csak a múlt tapasztalatainak okos felhasználásával lehet.

A NÉKOSZ a maga nemében páratlan mozgalom volt, az általa előidézett tehetségrobbanás történelmi jelentőségű, és ebben Kardos László munkásságát igen nagyra tartom.

A kollégium ma is a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésének motorja, fejlődése a jövő záloga. A Kollégiumi Szövetség 15 éves működése pedig biztosíték arra, hogy a kollégiumoknak van jövője.

Bár a védnökség annyit jelent, hogy az ember tőle telhető támogatást is ígér a terv vagy a szervezet számára, amelynek védnökségét vállalta, 80-as éveim közepén járva konkrét támogatást erő és eszközök hiányában már nem merek vállalni, de nyugodtan állíthatom, hogy a kollégium igen közel áll a szívemhez és hálás lennék, ha időről időre tájékoztatnátok a kollégiumi mozgalom helyzetéről.

Budapest, 2005. november 25.

Meleg barátsággal:

*Göncz Árpád
a Magyar Köztársaság volt elnöke*

A „Kollégium 2005“ Konferencia résztvevőinek

Kedves Elnök Úr, Tisztelt Konferencia!

Köszönöm meghívásukat rendezvényükre. Régebben lekötött, egész napos elfoglaltságaim miatt, személyesen sajnos ez időben nem tudok Önök között lenni.

A számomra is megküldött írásos tájékoztatókból és elnök úrral folytatott beszélgetésből is meggyőződtem, hogy nagyon fontos eseményen vesznek részt.

A hármas évfordulóra emlékezve keresik a 60 éve alakult NÉKOSZ mozgalom ma is tovább vihető hagyományait; emlékeznek egy történelmi korszak szinte történelmi nagyságú közéleti pedagógusának, Kardos László halálának 25. évfordulójára, továbbá erősítik

Kollégium

Kiadja: a Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség, a „Kollégiumokért“ Sajtóalapítvány megbízásából

Felelős kiadó: Horváth István Alapító főszerkesztő: dr. Benedek István Főszerkesztő: Benda János

Rovatszerkesztők: Fuchsné Hattinger Zsuzsanna, Gulyás Béla, Dr. Csépe György, Pethes Zoltán.

Szerkesztőség címe: Kőrösy László Középiskolai Kollégium, 2500 Esztergom, Szent István tér 6. Tel./fax: 33/400-005

Terjesztés: Pethes Zoltán, Tel.: 30/9-376 - 042; Előfizethető a kiadó címén: 1068 BUDAPEST, Városligeti fasor 10.

Tel./fax: (1) 352-9601

E-mail: ujsag@ksz.t-online.hu

Példányszám: 1500

Ára: 200 Ft

tizenöt éve alakult szakmai szervezetük összetartását. Jómagam sajnós nem voltam kollégista. De nemcsak ott lakó, akkori iskolatársaimtól, hanem számos mai kollégámtól, barátomtól tudom, hogy százazrek számára egész életútjukat meghatározó közösségi élményeket, iskolán túli ismereteket és tapasztalatokat nyújtott az elmúlt bő fél évszázad magas színvonalú magyar kollégiumi pedagógiai tevékenysége. Az hogy sokan egy-egy jó kollégium diákjai lehettek, amelyre büszkék voltak, akár csak iskolájukra.

Hiszem, hogy ma, amikor annyit beszélünk az esélyegyenlőség és társadalmi felzárkóztatás követelményeiről, a kistelepülések hátrányos helyzetű tanulóinak jobb felkészítéséről, a talán legkisebb társadalmi áldozatot, befektetést igénylő tehetségmentésről és hasznosításról, akkor ebben az oktatásügy egyik leghatékonyabb és hosszútávon stabil intézményei a kollégiumok.

A NÉKOSZ annak idején hatalmas mértékben járult hozzá a magyar vidék felemelkedéséhez, a más módon kitörési lehetőséget soha nem kapó tehetséges fiatalok képzéséhez az élet minden területén. A mozgalom sajátos bukását éppen egyik értéke, a kor direkt politi-

kai beavatkozásokkal szembeni intaktsága, erkölcsisége, valamint pedagógiai-szakmai autonómítása okozta. A tizenöt éves Kollégiumi Szövetség a jelenlegi időben nemcsak ünnepel, hanem keményen dolgozik is. A nehezedő körülmények között, szakmai, intézményeket összefogó feladatain túl, ma érdekvédőként is küzd. Politikusként feladatom, hogy elősegítsem, ne csak a költségvetési túlélés, hanem a korábbi törekvések folytatása, sőt, egy stabilabb feltételrendszerben biztosított fejlődés lehessen mozgalmuk perspektívája.

Külön köszönetemet és elismerésemet fejezem ki Önöknek, kollégiumi nevelőknek, akik a pedagógusi hivatás talán kevésbé látványos, későbbi eredményeket érlelő, sok külön áldozatot is kívánó útját választották. A tanácskozás egészének, Szövetségüknek és személy szerint valamennyiüknek egy gondolatbeli kézszorítással kívánok eredményes munkát, sikereket.

Budapest, 2005. november 24.

Üdvözlettel:

Dr. Szili Katalin

az Országgyűlés elnöke

Országos Kollégiumi Konferencia 2005.

Tisztelt Konferencia, Kedves Kollégák!

Tisztelettel köszöntöm Önöket a Kollégiumi Szövetség "Kollégium – 2005" címmel rendezett országos konferenciáján.

Ez a szakmai konferencia, a kollégiumok társadalmi szerepével, a kollégiumok helyzetével, a bennük rejlő lehetőségekkel foglalkozik és jelzéseket

fog adni a közoktatás szereplőinek, az oktatásirányításnak a következő időszak teendőiről, a kollégiumok társadalmi küldetéséről. Alkalmat ad majd arra is, hogy a résztvevők összegezzék az elmúlt tanév és az elmúlt fél év foglalkozásainak, próbáinak tapasztalatait, és egyben segítséget és irányt is tud adni azoknak, akiknek esetleg nehézséget jelent hogy milyen módon tudják megvalósítani a pedagógiai programjukban megtervezett foglalkozásaikat.

A hazai kollégiumi munka gyakorlatának, hatékonyságának megújítása van az Önök kezében. Sorolhatnám azokat az eredményeket - az oktatási törvény kapcsán elértektől a legutóbbi országos továbbképzésig -, amelyek az elmúlt években születtek, de azt hiszem ennek a konferenciának nem ezeknek a méltatása, hanem inkább a kollégiumok szakmai fejlesztéséhez való hozzájárulás a feladata.

A szakmai fejlesztéshez sikeresen ad segítséget a távoli és a közelmúlt hagyományaihoz való kapcsolódás. Úgy lehet egyszerű jövője a magyarországi kollégiumi rendszernek, ha ezekhez a hagyományokhoz értő kézzel nyúl a jelenben. A sok évszázados kollégiumi hagyományból kiemelkedik az az alulról indult kollégium-építő kezdemé-

nyezés 1946-ban, amelyből a Népi Kollégiumi Mozgalom, a NÉKOSZ indult el. A mai kollégiumok napjainkban is találnak, találhatnak a népi kollégiumok dokumentumai, tevékenységei között felhasználható követendő példákat.

Tisztelt Kollégák!

Az Önök szervezete alapította a Kardos László díjat, amellyel saját szakmájuk legjobbjait tüntetik ki. Ez a konferencia alkalom a névadóról való megemlékezésre is, hiszen 25 évvel ezelőtt távozott közülünk dr. Kardos László a NÉKOSZ egykori főtítkára.

Ide kapcsolom, és köszöntöm Önöket azon kiemelkedő évforduló kapcsán is, hogy ez a szervezet tizenöt éve fogja össze, irányítja a kollégiumok tevékenységét, védi érdekeiket, s minden erejével azon fáradozik, hogy a kollégiumok a közoktatási rendszerben méltó helyükre kerüljenek. Az előbb említett eredményeik, amelyek ebben a tizenöt évben születtek, bizonyára ezen a konferencián is méltatásra kerülnek. Számomra megnyugtató, hogy a Kollégiumi Szövetségnek a magyarországi kollégiumok döntő többsége tagja, s ez a civil szervezet -

mintegy szószólóként - minden őket érintő eseményre azonnal hozzáértően reagálni tud. Arra biztatom Önöket, hogy ezt a jó tulajdonságukat továbbra is tartsák meg.

Kedves Kollégák!

Az Oktatási Minisztérium felelőssége tudatában foglalkozik a kollégiumokkal, a kollégiumi neveléssel. Igaz, mostanában többet hallottunk a felsőoktatási kollégiumok építéséről, felújításáról, mint az Önök kollégiumairól. Azért van ez így, mert – öröndetes módon – erősen megemelkedtek a felsőoktatásban a hallgatói létszámok, ugyanakkor a kollégiumi férőhelyek alig bővültek. Ezért több helyen olyan feszültségek alakultak ki, amelyek kezelésében a tárcának is szerepet kell vállalnia. Folyamatos egyeztetést folytatunk a jövő évi költségvetés kapcsán, már megszülettek a döntések a kollégiumi normatívának az eredeti javaslatot meghaladó mértékéről

A kollégiumi nevelő-oktató tevékenység hatékonyságának erősítése, színvonalának emelése, a kollégium nevelési funkciójának kiemelt kezelése érdekében született meg – az Önök hathatós segítségével - a Kollégiumi nevelés országos alapprogramja, amelynek meghatározó elemei ebben a tanévben vizsgáznak napi gyakorlatban. Remélem, az derül ki, hogy olyan dokumentumot tudunk létrehozni, amely biztosítja minden kollégiumban a nevelés, a tanulás, a társadalmi szerepekre való felkészülés és az oktatást segítő kollégiumi foglalkozások legfontosabb tartalmi és szervezeti kereteit. Az itteni beszélgetések már adhatnak képet az eddigi tapasztalatokról.

Tisztelt Tanácskozás!

Kedves Kollégák!

Tizenöt év munkájára már nemcsak érdemes, hanem kötelesség is visszatekinteni. Hiszen ez az idő a tulajdon-

képpen kollégiumi rendszerváltás ideje. De továbbra is sok munka vár Önökre most e tanácskozáson, s az elkövetkező időben, a kollégiumokban!

Sok munka vár mindannyiúnkra, ha méltók kívánunk lenni hazánk gazdag kollégiumi hagyományaihoz, így a NÉKOSZ örökségéhez, Kardos László emlékéhez és a már kollégiumtörténeti mércével mérhető elmúlt tizenöt évhez.

Tudom, hogy az itt jelenlevők elkötelezettek a kollégium ügye iránt. Kérem, maradjanak azok továbbra is.

A tanácskozáshoz, s a Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség további munkájához jó egészséget, sok sikert kívánok!

Budapest 2005. november 22.

Dr. Magyar Bálint
Oktatási miniszter

A konferencia programja

december 3. (péntek):

- 17.00 Megnyitó, köszöntő
dr. Szili Katalin, a Magyar Országgyűlés elnöke
"OM-üzenet"
Magyar Bálint miniszter, Oktatási Minisztérium
"Kép a kollégiumról" – milyen legyen?
Országos Kollégiumi Diákszövetség képviselője
Keszei Sándor, a Szülők Országos Egyesületének elnöke
Varga László, a Pedagógusok Szakszervezetének elnöke
Miklósi László, a TTE elnöke, a szakmai szerv. képviselője
Somogyi Magyar József, a TÖOSZ falu-tagozatának elnöke
Horváth István, Kollégiumi Szövetség elnöke
20.30 Szakmai, szervezeti tapasztalatcsere
kötetlen keretben
dr. Csépe György szervezeti ügyvivő, Kollégiumi Szövetség

december 4. (szombat):

- 9.00 A kollégiumok múltja, jelene, jövője
Évfordulós köszöntő
Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság volt elnöke
"Kis magyar kollégium-történet"
dr. Simon István egyetemi oktató, ELTE
A NÉKOSZ története és jelentősége – 60 év
távlatából
Réthei P. Lajos elnök, Fényes Szellők Baráti Kör
10.30 Kardos László emlékezete
dr. Pogány Mária történész

A kollégiumok mai társadalmi szerepe

Jusztin László kollégiumigazgató, közoktatási szakértő

A jövő kollégiumai

Benda János szakmai ügyvivő,

Kollégiumi Szövetség

14.00 Könyvek, folyóiratok, dedikáció,
filmvetítés – kötetlen keretben

17.00 "15 éves a Kollégiumi Szövetség"

A bejárt út...

Horváth István elnök, Kollégiumi Szövetség

A Szövetség helyzete

Ringhofer Ervin alelnök, Kollégiumi Szövetség

A következő 15 év...

Pethes Zoltán ügyvivő,

Kollégiumi Szövetség

19.30 Ünnepi köszöntő, emlékérmek átadása,
fogadás

dr. Csépe György szervezeti ügyvivő,

Kollégiumi Szövetség

az Országos Kollégiumi Diákszövetség képviselője

Horváth István elnök, Kollégiumi Szövetség

december 5. (vasárnap):

- 9.00 A szervezet fejlesztésének alapelvei
Ringhofer Ervin alelnök, Kollégiumi Szövetség
10.30 A zárónyilatkozat elfogadása
11.00 Kollégium-fejlesztési elképzelések
Arató Gergely, az Oktatási Minisztérium
államtitkára
12.00 Konferencia zárása

Dr. Benedek István köszöntője

15. születésnapján, - a kamaszkorba lépés küszöbén - sok szeretettel köszöntöm a Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetséget.

Átgázolt rajtunk 15 munkás esztendő, nyilván senkin sem nyomtalanul. Az ilyen kerek évfordulók a leltárkészítés lehetőségét is kínálják. Én is próbáltam ezt a leltárt megvonni. A leltárban már nem tartjuk soha nyilván az odavezető küzdelmeket, fáradságokat, örömeiket és bánatokat, a leltár csak a tény tartalmazza: van, megvan.

Van négyszer módosított közoktatási törvényünk, amelyben fokozatosan jutottunk el a kollégiumi nevelés-oktatás egyenrangúsításához.

Van Kollégiumi Nevelés Országos Alapprogramunk, amelyhez ma kötelezően tantárgyfelosztást, órakeretet kell rendelni.

Van kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség, amely rajta tartja kezét és szemét a magyar közoktatás fő ütőerén, és megkerülhetetlen tényező a közoktatást érintő törvénykezésben, döntésekben.

Van kollégiumi újság, amely lehetőséget ad a szakmai információcserére, a módszertani kultúra folyamatos fejlesztésére, a tanári publikációk megismerésére.

Van a Kollégiumi Akadémia keretében öt akkreditált (összesen 180 óra) kollégiumpedagógiai szakmai tanfolyamunk, kurzusunk.

Ezek a mérföldkövek - ha nem is a semmiből - a nagyon kevésből jöttek létre, önszerveződő áldozatokból és megszállott lelkesedésből.

A cövekek, a sarokpontok tehát megvannak, ugyanakkor mégis lehet hiányérzetünk.

Az elmúlt 15 évben sajnálatos módon Magyarországon kialakult az az anakronizmus, hogy a szociáldemokrata liberális nézetrendszer mellőzi (tagadja?) a kollégiumi intézményrendszer létét, a társadalmi mobilitásban az új Magyarország megteremtésében való szerepét. A keresztény konzervatív irányzat pedig azt hirdeti, hogy erősítsük meg a közösségeket, a közösségi nevelést, fonjuk újra és sűrűbbre a közösségi hálót. Ebben az ambivalens erőterben állandóan és folyamatosan lojális magatartást tanúsítani talán túlzott ajándék a hatalomnak.

A szakma óhajtott, követelte, a minisztérium megígérte az alapprogramhoz kapcsolódó foglalkozási tervek, módszertani segédanyagok összeállítását, kiadását. Nem lett belőle semmi. Az Ady Endre Fővárosi Gyakorló Kollégium nevelőtestülete pályázat útján szerzett támogatást a kiadványhoz (Fővárosi Közoktatásfejlesztési Közalapítvány), és egy teljes nyarat áldozott fel azért,

hogy létrejöjjön a kötet. Ma Magyarországon 200 példányt lehet eladni az addig a szakma által óhajtott, követelt kiadványból. A 15 év alatt miért nem tudott a szakma újabb, lelkes, tettekre kész fiatalokat, követeket küldeni az ügyvivő testület köré, mellé, holdudvarába? Mindenki félti azt az egy tucat önzetlen, lelkes méhecskét, akik másokhoz képest többszörösen koptatják magukat, a hivatalok, a hatalmasságok lassan őrlő malmaiban. Ki tiltotta meg ifjú informatikusoknak -bármelyik kollégiumban legyenek is-, hogy gondoljanak egy szövetségi honlapot? Ehhez nem kell Budapestre utazni, szabadságot kivenni!

Az újság megjelenésének voltak anyagi és tartalmi nehézségei, volt anyagilag hét szűk esztendő, és bőségesebb időszak. Tartalmilag soha nem volt dűskálás, a bőség zavara. Ki akadályozott meg bárkit is, hogy színvonalasabbnál színvonalasabb cikkekben, publikációkban tudósítson munkájáról, intézményéről?

Számomra megválaszolatlan az az érdeklenség, amiért nem tudjuk beindítani újból az akkreditált kurzusokat. 35 éves pályafutásom alatt semmit sem hallottam szakmai berkekben többször: „miért nincs kollégiumpedagógiai továbbképzés”, „nevelőtanári szak?” Lett nevelőtanári szak Szegeden és Egerben, de az érdeklenség miatt megszűnt. A szövetség jelentős szellemi és anyagi energiát fordított az öt kurzus akkreditálására és az a perspektíva, hogy ezt is abbahagyjuk? Nagyratörő terveinkben pedig az szerepel, hogy az Alapprogram mind a hét témaköréhez szervezünk akkreditált továbbképzést.

Jól gondolom, hogy a közoktatás e sajátos, speciális és marginalizált világában a kollégiumi nevelésben-oktatásban dolgozó pedagógusok megérdemljük a sorsunkat? Ilyen mérhetetlen passzivitással sült galamb- és csodavárással semmilyen társadalmi konstellációban nem lehetséges fejlődés és továbblépés. A szakmai kompetencia és az intézményrendszer folyamatos, két évtizedes erózióval belekerült egy lefelé húzó spirálba, ahol az alkuk mindig megköttenek az érintettek között (fenntartó – intézmény – vezető – beosztott, tanár – diák) és mindig alacsonyabb szinten köttenek meg.

A kollégiumi nevelés személyiségfejlesztés, társadalmi szerepe neveléstörténeti összefüggésben és példáiiban mindig túl tudott élni nagy társadalmi megrázkódtatásokat, pestisjárványt, entwurfot, diktatúrát és a NÉKOSZ feloszlását.

Szeretnék ezen a mérföldkövet is jelentő szép ünnepen örülni, csak a szépre és a jóra emlékezni, de nem tehetem, mert minden lehetséges fórumon látom azt a nihilt és sóvárgást, gyanakvást, az önfeladást és lemondást, amit a szakma egy része most tükrözött meg arról.

Annyi szerencsénk még van, hogy az a

néhány megszállott kolléga valamit próbál kezdeményezni.

2005. augusztusban Békéscsabán megyei szinten, szeptemberben Nyíregyházán megyei szinten, novemberben Békéscsabán városi szinten, Zalaegerszegezen megyei szinten, Budapesten fővárosi szinten, Kecskeméten városi szinten voltak szakmai konferenciák, előadások, programok. A felsoroltak közül mindegyiken ott voltam, és a megoldás magatartás helyett minden reflexió az volt, miért nem lehet valamit megcsinálni? Miért nem lehet változtatni? Azt is elmondták, ki mindenki hibás – magunk helyett-a kialakult helyzetért.

A kollégiumi neveléstörténet több évszázados jól feldolgozott irodalma azt bizonyítja, hogy a kollégiumi intézményrendszert mint szervezetet mindig is a kisebbségi sors élet-reflexei mozgatták. A kisebbségi sorsban mindig kialakulnak a védekező mechanizmusok, az életprogramok, sziporkázóak az ötletek, ugyanis az **önszerveződő képesség a túléléssel** egyenlő. A kollégiumi intézményrendszer kisebbségi sorsból szolgálta a társadalmi progressziót!

A következő évtized programjának megfogalmazásakor tegyük fel a kérdést, képesek vagyunk-e **önszervező** módon biztosítani a szakmai, intézményhálózati túlélés esélyét? Szakmai, módszertani kultúra szempontjából ma azt gondolom, hogy a kitörési pontok a következő területeken lehetnek: információs és kommunikációs technológiák minél szélesebb körű beemelése a kollégiumi nevelés, oktatás munkakultúrájába (IKT)

a megmérettetés képességére való felkészítés különböző személyiségfejlesztő, önképző, kommunikációs tréningek és programok biztosításával

a tudományos diákköri (TDK) munkákra, az ösztöndíj pályázatokra és az EU biztosította továbbtanulási modulokra való adaptív felkészítés,

a demokratizmus tanulása és tanítása mikrotársadalmi körülmények között a közjő szolgáltatának megízleltetése, a társadalmi szolidaritás kiteljesítése

A felsorolt területek hozzáadott értéként célozhatók és elérhetők a Kollégiumi nevelés országos alapprogramjának következetes, igényes, építkező intézményi megvalósításával.

A kollégiumi pedagógusok és dolgozók nevében hálásan köszönöm elnök úr ügyszeretetét és szolgálatát. Köszönöm az ügyvivőtestület és a megyei elnökök operatív és organizációs szorgoskodását.

További alkotókedvet, stresszmentes érdekérvényesítést, egészséget és jó munkát kívánok, üdvözlettel:

Dr. Benedek István
kollégiumi pedagógus

Budapest, 2005. november 22.

A kollégiumok mai társadalmi szerepe

Jusztin László

Őszintén megmondom, sokat töprengtem milyen **vezérfonalat** válasszak mondanómhoz, a kollégiumok mai társadalmi szerepéről szólva.

Végül a mai nap programjához illő módon és illeszkedve az előttem szólók eszmeiségéhez és a tartalmi gyökerekhez egy **Győrffy István** gondolat mellett döntöttem. Győrffy István 1939-ben a **Néphagyomány és a nemzeti művelődés című emlékiratában** azt fejtette, hogy a magyar hagyományokat hogyan lehetne a leghatékonyabban beépíteni az iskolai műveltségbe.

Az idézet így szól:

„Nem becsüljük azt, ami a miénk. Kapva kapunk mindenben ami idegen, ami „európai”. Pedig Európa nem arra kíváncsi, hogy átvettünk-e mindent, amit az európai művelődés nyújthat, hanem arra, hogy a magunkból mivel gyarapítottuk az európai művelődést.”

Ez a több mint hatvan éve megfogalmazódott gondolat aktuálisabb mint valaha. Ezért van szükség a gyökereinkre, ezért kell megfogalmazni, letisztítani értékeinket és megőrizni a haladó hagyományainkat. A magyar neveléstörténet méltán lehet büszke a bentlakásos intézményekben folyó szellemi-társadalmi pezsgésre, a tevékeny munka révén felhalmozott értékekre.

A NÉKOSZ intézményes története ugyan rövid, a történelemben alig villanásnyi, de a népi kollégiumi mozgalom története ezer-

nyi egyéni életútban, teljesítményben és hasznos, közjót szolgáló munkálkodásban él tovább.

Felsorolni is nehéz mindazokat, akik – e mozgalom révén léphettek a tudományos, a művészi, a diplomáciai pályára, lettek az egyetemes magyar szellemiség meghatározó nagyjai, és neveltek újabb és újabb generációkat. E mozgalom nélkül ma mindnyájan szegényebbek lennénk. *(A szentesi Tánacsics Mihály népi kollégium történetéhez (1946-1949) Összeállította és szerkesztette Fenyvesi István)*

Vegyük észre, hogy az egyetemes neveléstörténetben a népi kollégiumi mozgalom **sajátos magyar jelenség volt**. Gyökerei még a török hódítás következtében három részre szakított Magyarország időszakában működő **debreceni, sárospataki, kolozsvári, nagyenyedi, gyulafehérvári stb. protestáns kollégiumok** hagyományaiban keresendők. *(Dr. Vass István: Egy volt Népi Kollégista emlékei A szentesi Tánacsics Mihály népi kollégium történetéhez (1946-1949))*

E kollégiumok és utódaik tették szinte egyedül lehetővé, a plebejus származású tehetséges fiatalok értelmiségi sorba való felemelkedését.

Mit kellene ma 2005-ben továbbvinnünk?

Azt gondolom a hitet, az elkötelezettséget, a belső tüzet, az akarást, az önszervezést mindenképpen.

Ugyanakkor azt hiszem el kellene végeznünk a felhalmozott tapasztalatoknak az elfoglaltság nélküli objektív higgadt tudományos elemzését is.

Ez a neveléstörténeti „időutazás” arról győzhet meg bennünket, hogy a kollégiumok eddig mindig igyekeztek megtalálni a nekik megfelelő társadalmi szerepüket. *(A társadalom pedig igyekezett megtalálni a neki megfelelő kollégiumokat.)*

Mi a helyzet 2005-ben?

A mai magyar közoktatásban jól érzékelhetően fellelhetők a gazdasági-társadalmi különbségek hátrányos hatásai.

Országos tudásszint-felmérések tapasztalatai alapján kimutathatók az összefüggések a családi háttér eltérései valamint a települések közötti különbségek és a tanulói teljesítmények között. A közoktatásban jelen van tehát a **polarizáció** és a **jelentős mértékű esélyegyenlőtlenség**.

A kollégiumoknak többek között abban van fontos szerepe, hogy a kistelepelelősen élők

és a szociálisan hátrányos helyzetűek esélyeit növeljék a tudáshoz jutásban.

Ugyanakkor jelentős lehet a kollégiumi hálózat **társadalmi mobilitásra gyakorolt** hatása is.

Milyen a kollégiumok mai megítélése?

Az előadásra készülve kigyűjtöttem néhány jellemző kollégiumi megítélést a **„Jelentés a magyar közoktatásról”** című Országos Közoktatási Intézet által készített kiadványból.

A kötetet azoknak szánták, akik országos vagy helyi döntéshozóként, vagy döntéseiket befolyásoló állampolgárként az oktatás kérdéseivel foglalkoznak.

1995. évfolyam („Jelentés a magyar közoktatásról” 1995. Országos Közoktatási Intézet Szerkesztette: Halász Gábor és Lannert Judit)

„A közoktatási intézményekben tanulók kollégiumi hálózatát **másfél évtizede a stagnálás, a lassú leépülés** jellemzi.”

„Az épületek **állaga** és az **elhelyezési viszonyok** sok kívánnivalót hagynak maguk után.”

„A kollégiumban dolgozó pedagógusgárda – a tanári átlagnál alacsonyabb bérek és a **„nevelőtanári státusz” alacsony presztízse** miatt – gyakran **kontraszelektált**.”

1997. évfolyam

„A hetvenes évek során a kollégiumok **nagy részét összevonták**, azokat különböző iskolákhoz csatolták. Ezzel gyakran egyfajta „hátsó udvar” szerepkörre kárhoztatták őket, ami nem kedvezett a **személyi és a tárgyi feltételek minőségének**.”

„A kollégiumi hálózat lassú leépülését eredményezte a gyakran **ellenérdekelte fenntartói rendszer** is.”

„A **kilencvenes évek közepén** a kollégiumok szerepének megítélésében **pozitív változás történt**. A közoktatási törvény **1996-os módosítása** nyomán a **kollégiumok megfelelő órakeretet** kaptak, ami megakadályozhatja gyermekmegőrzővé válásukat, és stabilizálhatja az intézményrendszert.”

„1997-ben a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Közoktatási Intézet és a Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség közös fejlesztési programot indított el. A program fő célja, hogy megteremtse a kollégiumi nevelés **tartalmi szabályozásának** fő dokumentumait, illetve létrehozza az ezekhez kapcsolódó segédesszközök rendszerét.”

2000. évfolyam

„A kilencvenes évek végének legfontosabb eredménye a kollégiumi intézményrendszer szempontjából az, hogy **az oktatáspolitikai felismerte a kollégium jelentőségét**, az intézményrendszerben rejlő lehetőségeket, s az átfogó szakmai fejlesztés szükségességét.”

2003. évfolyam

„Továbbra is meghatározó a települési önkormányzati fenntartás. Bár kissé csökkent, továbbra is **jellemző a nem önálló működési mód**, a kollégiumok több mint **70 %-a működött így 2002-ben.**”

„Kiemelkedő jelentőségű, hogy az OM-ben 1999-ben elkészült a kollégiumfejlesztési koncepció, amely alapjául szolgálhat a későbbi konkrét fejlesztéseknek. A közoktatási törvényben kibővült a kollégium feladatköre, az új szabályozás erősíti a kollégiumi tevékenység pozícióit a közösség pedagógiai szerepének elismerésével.”

„2001-ben létrejött és megkezdte működését a Nemzeti Kollégiumi Közalapítvány.”

„2001-ben elkészült és kiadásra került a Kollégiumi nevelés országos alapprogramja, ami hozzájárult a kollégiumi pedagógiai tevékenység egyenrangúsításához.”

„Nehezíti a kollégium funkciójának **ellátását az épületek egy részének alkalmatlansága, általánosságban jellemző lepusztulása**. Az épületek 54 %-a nem kollégiumi célra épül, 91 %-a felújításra szorul, ezen belül közel 20 % csak teljes rekonstrukcióval tehető alkalmassá feladatának ellátására.”

„A megfelelő személyi feltételek megteremtése sem könnyű feladat, holott a hátránykompenzáló tevékenység tekintetében is kulcsszereplő a pedagógus.”

Összességében látható, hogy az elmúlt másfél évtizedben komoly és figyelemre méltó szakmai tartalmi fejlődésen ment keresztül a kollégiumi hálózat, melynek fontos generálója volt a Szövetség. Közben súlyos teherként cipel a kollégium alapproblémaként megoldatlan fenntartói és autonómiabeli kérdéseket.

Hogyan ítéli meg ma a szakma a kollégiumban folyó munkát?

Az Iskolakultúra 2005 augusztusi számában jelent meg az Oktatáskutató Intézetben egy Liskó Ilona által készített kollégistákról szóló tanulmány. (Iskolakultúra 2005/08. XV. évf. Liskó Ilona (Felsőoktatási Kutatóintézet) Kollégisták)

A kutatás során az összesen 483 középfokú kollégium közül 191-ben (40 %) került sor adatfelvételre. Az intézményminta régióra, településtípusra, fenntartóra és szakmacsoportra volt reprezentatív. Valamennyi intézményben kérdőív készült az igazgatóval, és összesen 1600 10. osztályos tanulóval. Az adatfelvételt 40 tanuló interjú egészítette ki, és 40 kollégiumi nevelőtanárral is interjút készítettünk. A kutatás lebonyolításában az NSZI működött közre. Az adatok elemzését Fehérvári Anikó, a kutatásszervezést pedig Dobos Éva végezte.

Azt vizsgálták, hogy: Milyen feltételekkel, milyen módon és milyen pedagógiai eszközökkel képesek kompenzálni a kollégiumok a családból hozott hátrányokat, és milyen

eredményesen képesek segítséget nyújtani a sikeres szakmatanuláshoz?

A tanulmány összesen 15 oldal terjedelmű: Tanulói összetétellel foglalkozik **3., 5. oldal** Tanulási problémákkal **4. oldal** Magatartási problémákkal **7., 5. oldal**

A magatartási problémák közül 3 oldal a dohányzással, az alkoholfogyasztással, drogfogyasztással, korai szexuális kapcsolatokkal foglalkozik. 4,5 oldal pedig – az egész tanulmány közel harmadnyi terjedelme – a „csicskázattal” mint domináns problémával foglalkozik.

Figyelemre méltó a tanulmány záró gondolata, miszerint:

„Az egymástól nagyon karakteresen eltérő nevelőtanári eljárásokból és nyilatkozatokból egyértelműen kiderül, hogy a nevelőtanároknak bőségesen állnak rendelkezésükre olyan pedagógiai eszközök és eljárások, amelyek alkalmazásával a kollégisták közötti agresszív magatartás megfékezhető. Vagyis nem csak abban visel súlyos felelősséget a kollégium, hogy milyen segítséget nyújt a tanulóknak az iskolai feladatok teljesítésében, hanem abban is, hogy mennyire képes pozitív irányban befolyásolni a szociális (közösségi, együttélési) készségeiket, értékrendjüket és az együttélés során adódó konfliktusok megoldására alkalmazott eljárásaikat.”

Anélkül, hogy elemeznénk a tanulmányban felvetett tartalmakat, problémákat rá kell jönnünk, hogy a kollégiumi szakma is vegyes megítélést mutat. Miként az is megállapítható, hogy a szakmabeliek sem egyetemes válaszokat adnak minden felmerült kérdésre.

Milyen értékeink vannak?

Szervezeti típusú értékek

- Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség képviselői bázis szerepe

- Önfejlesztői aktivitás (lásd Soros Alapítvány támogatásával kialakult szakmai-fejlesztői közösség.)

- Az egymástól való tanulás képességének elsajátítása, alkalmazása.

(Szolnok megyében ezt szakmánk egyik legnagyobb erényének tartjuk. Így közös szakmai hitvallásunk köt össze bennünket Szombathelytől Vásárosnaményig, Sárospataktól Mezőberényig.)

- Területi Szövetségek műhely-bázis és szervező szerepe.

Tartalom típusú értékek

- Kollégiumi Nevelés Alapprogramja korszerű műveltség-tartalommal.

- Arany János Tehetséggondozó Programban felhalmozott tudás-tartalom.

- Szakkollégiumi rendszer

Módszer típusú értékek

- Egyéni bánásmód

- Közösségi nevelés

- Önszervezés, önkormányzat

Önálló európai mércével mérve is jelentős értéknek tartom a magyar kollégiumban az elhelyezési lakhatási funkció mellett márkánsan megjelenő szocializációs funkciót. A dokumentumokban, jogszabályokban rögzített esélynövelő, egyenlőtlenségsökkentő mobilizációs szerepkört

Milyen gondjaink vannak?

Ezzel kapcsolatban idézzünk fel néhányat az előzőekben már említettek közül.

Így:

- az érdekelt fenntartó hiánya

- önrendelkezés hiánya

- láncfinanszírozás

- leromlott épületállomány

- taneszköz és felszerelési hiány

- a nevelőmunka alacsony presztízse

Milyen okok miatt cipeljük gondjainkat másfél évtizede?

Megítélésem szerint a rendszerváltozást követően az oktatáspolitikának olyan kihívásokra kellett választ adni rövid időn belül, amelyekre adott válaszok még a mai napig nem tisztultak le teljes mértékben.

Jelenleg a nevelés ügyét – az egészségügyi ellátáshoz hasonlóan – az a veszély fenyegeti, hogy az akut gondok orvoslására kell nagyobb erőket koncentrálni a megelőzés helyett.

Szükség van tehát egy társadalmi – politikai konszenzuson alapuló hosszú távú nevelési-oktatási stratégiára, amely lényegi tartalmában nem módosul négyéves periódusként.

A közoktatási rendszeren belül pedig szükség van a kollégium társadalmi konszenzuson alapuló részletes funkciódefiníciójára és ezzel együtt az intézménytípus helyzetének távlatos megalapozására.

Tisztelt Konferencia!

Tisztelt Kollégák!

„Nem becsljük azt, ami a miénk” idéztem beszédem elején Gyórfy Istvánt.

Igen! Reális énképet kellene a szakmának alkotni a mai kollégiumok társadalmi szerepéről. Ennek talaján pedig, alapozva múltbéli jelenkori értékeinkre konstruktív jövőkép kialakítását kellene kezdeményeznünk. Ekkor mondhatnánk azt, hogy nem csak arra törekszünk, hogy átvegyünk mindent, amit az európai művelődés nyújthat, hanem arra is gondolunk, hogy a magunkból mivel gyarapítottuk az európai művelődést. Mert szerintem a Magyar Kollégium Hungarikum.

Jusztin László

A jövő kollégiumai

Mint ismeretes, a jövőben való kutakodás veszélyes foglalatosság, amit nem árt komolyan vennünk. Valószínű, hogy eleve csak olyan embernek szabad a jövőről feltételezésekre bocsátkoznia, akik kellően óvatosak.

Aki ismeri a jövőt, elkerülhetetlenül veszít abból a képességéből, hogy megalkossa azt. Márpedig a megismert – vagy inkább megismertnek vélt – jövő nem jön létre akkor, ha nincs, aki megalkossa. Ugyanakkor nem szabad, hogy a jövőről való gondolkodástól e veszélyek visszariasszanak minket, a jövő „megidézése” nélkül nem képzelhető el értelmes mai cselekvés. Persze már az is vakmerőségre vall, hogy jövőről beszélünk egyes számban ahelyett, hogy egymás mellett létező vagy egymással versengő, lehetséges jövők sokaságáról beszéljünk.

A jövőről való gondolkodásnak sokféle formája lehetséges. Az egyik éppen a lehetséges jövők felvázolása, azaz különböző forgatókönyvek készítése. Úgy vélem, hogy a forgatókönyvekben való gondolkodás révén hozzájutunk azokhoz az előnyökhöz, amelyek birtokában jelen cselekvésünket értelmesebbé tehetjük. A forgatókönyveknek három alapvető sajátosságát emelném ki.

Az első az, hogy mindig több van belőlük. Aki forgatókönyvekben gondolkodik, szükségképpen elágazásokban, párhuzamos jövőben gondolkodik, amelyek – még ha egymást kizárják is – egyaránt elképzelhetőek és megvalósíthatók.

A másik sajátosság az, hogy a forgatókönyvek mindig feltételesek, azaz „ha, akkor...” típusú kijelentéseken alapulnak. Ha valami megtörténik, akkor az egyik jövő valósul meg, ha valami más, akkor a másik: de mindkettő lehetősége itt van velünk.

Végül a forgatókönyvekhez mindig hozzárendelhetünk valószínűségi állításokat. Az egyik forgatókönyv megvalósulása valószínűbb lehet, mint egy másiké, de a kevésbé valószínű bekövetkezésének is megvan a lehetősége.

Azok számára, akik a neveléssel-oktatással foglalkoznak, a jövő kérdése különösen nagy súllyal vetődik fel. Nem is csak a közvetlen, hanem a távolabbi jövőé is, hiszen – ahogy azt gyakran elmondják – a ma iskolába járó gyerekek harminc-negyven év múlva is még használni fogják azt, amit ma tanultak és olyanok lesznek, amilyené ma neveltük őket. A társadalmi és gazdasági változások drámai felgyorsulása miatt különösen erős aggodalomnak kell eltöltenie bennünket akkor, ha a „jövőnek nevelünk” gyakran idézett pedagógiai jelszavát meghalljuk.

Hogyan nevelhetünk a jövőnek, ha nem tudjuk, milyen lesz a jövő, ha nincs a jövőre vonatkozó vízió? Ha pontatlan víziót követve cselekszünk, talán nagyobb kárt okozunk, mint ha semmit nem tennénk.

Azt sem felejthetjük el, hogy a közoktatásnak, ennek az óriás rendszernek a működtetése és fejlesztése a társadalom rendelkezésére álló erőforrásainak nem csekély hányadát igényli. E forrásokról akkor is dönténnünk kell, ha nem tudjuk, milyen jövő alakítását szolgálják. Azt azonban, hogy jól döntöttünk-e, csak évtizedek múlva tudhatjuk meg: akkor, amikor a ma iskolába járók már felnőttként alakítják a világot. Egyszóval, ha van olyan terület, ahol a jövőről való elképzelések nélkül értelmesen cselekedni nem lehet, különösen, ha a változások üteme felgyorsul, akkor a nevelés-oktatás minden kétséget kizáróan az.

Ahhoz, hogy valóban jelentőségteljes forgatókönyveket készíthessünk a kollégiumi intézményrendszer jövőjéről, olyan dolgokat kell találnunk, amelyek megfelelnek két alapvető követelménynek:

- Nagyfokú bizonytalanság jellemezze őket, azaz nagyjából azonos valószínűséggel legyen annak, hogy ilyen vagy olyan irányban alakulnak,
- Nagy hatásuk legyen a kollégiumok jövőjére.

A legfőbb kulcstényezők:

Ezek között az első, a kollégiummal kapcsolatos társadalmi várakozások és attitűdök alakulása, azaz például olyan dolgok, hogy az emberek mennyire gondolják azt, hogy érdemes – főként állami finanszírozásból - fenntartani ezt az intézményrendszert, és általában hogyan alakul a kollégiumi szektor társadalmi-politikai támogatottsága.

A második a kollégium különböző céljainak és funkcióinak a kapcsolata, így például az, hogy milyen jelentőséget tulajdonítanak a különböző kormányok az olyan céloknak, mint amilyen az esélyegyenlőség biztosítása, a hátrányos helyzet csökkentése, az eredményesség garantálása, a tehetségek felkutatása és mentése, a társadalmi mobilitáció.

A harmadik tényező a kollégiumon belüli szervezeti és szerkezeti viszonyok alakulása. Például az, hogy miképpen alakulnak a nevelés-oktatás megszer-

vezésének és szabályozásának a formái, mennyire terjednek el új és eredményes pedagógiai módszerek, nevelési formák az intézményekben.

Végül negyedik tényezőként a tanári, ezen belül is a nevelőtanári szakma helyzetének az alakulása, vagyis olyan kérdések sora, mint hogy a szakma nyitottabbá vagy zártabbá válik-e, hogyan alakul a nevelőtanárok innovációs készsége és a szakmán belüli kommunikáció, növekszik-e vagy éppen csökken a nevelőtanári munka elismertsége, presztízse.

Ezeknek a tényezőnek az alakulása, a lehetséges kombinációk – és ennek megfelelően a lehetséges forgatókönyvek – igen nagy számát engedi meg. Hogy beszélni lehessen róluk, bizonyos összevonásokat vagyunk kénytelenek tenni, de tudnunk kell, hogy a valóságban ezek mögött sokféle lehetséges kombináció rejlik.

Milyen alapvető forgatókönyvek létezhetnek?

- a jelenlegi rendszer továbbélése, miközben a piaci modell egyre inkább teret hódít (nem állami fenntartású kollégiumok, diákszállók létesítése);
- a kollégiumi intézményrendszer felértékelődése, politikai súlyának növekedése (pl. a nevelőtanári munka professzionalizálódása, az intézmény nyitottabbá válása, a közösségi funkciók erősödése, a pedagógiai innováció erősödése, stb.) Talán mondani sem kell, hogy a kollégiumi szakma körében ez a forgatókönyv a legnépszerűbb.
- a kollégiumok pedagógiai szerepének visszaszorulása, vagy leépülése (tömeges pályaelhagyás, a kollégiumok egy részének anyagi ellehetetlenülése), mely egyfajta "katasztrófa-forgatókönyv". Ennek egyik kiváltó oka lehet a jelenlegi állami, önkormányzati kollégiumi intézményrendszerrel szembeni elégedetlenség úgy szakmai, mint működtetési, fenntartási szempontokból egyaránt. A kollégiumok kikerülnek a közoktatási rendszerből és a

szociális ellátás „kategóriájába” működnek tovább. Ne feledjük, ennek bekövetkezésére már volt egy kísérlet!

Hadd hangsúlyozzam: az, hogy a háromféle forgatókönyv közül melyik valósul meg, vagy pontosabban, a jövő melyikhez lesz a leginkább hasonló, attól függ, hogyan alakul a korábban említett négy kulcstényező. E forgatókönyvek nem azt a célt szolgálják, hogy válasszunk közülük, noha erre valamennyien kísértést érzünk. Azt is igaz, hogy ezek a forgatókönyvek nem feltétlenül tisztán, egyértelműen bontakozhatnak majd ki. A jövő minden bizonnyal ennél sokkal árnyaltabb, de egyben összetettebb is lesz.

Nem az a lényeg, hogy meg tudjuk-e mondani, melyik áll közelebb hozzánk és melyi-

ket szeretnénk mindenképpen elkerülni. De még az sem, hogy azt tudjuk megmondani, melyik valószínűbb és melyik kevésbé az. Nem mintha nem lenne érdekes és tanulságos egy olyan játék, amelyben azt vizsgáljuk, ki melyik forgatókönyvet szereti, és melyiket nem, illetve ki milyen esélyt ad az egyiknek vagy a másiknak. A lényeg azonban nem ez, hanem az, hogy abban a pillanatban, mikor a lehetséges jövők elének tárulnak, új megvilágítást kapnak a jelen azon folyamatai, amelyekről immár azt is tudjuk, hogy különböző kombinációik különböző jövőkhöz vezetnek.

A forgatókönyvek nem azért érdekesek a számunkra, mert megmondják, hogy mi fog történni. Azért izgalmasak, mert a segítségükkel értelmes beszélgetést folytathatunk

a jövőről, hogy legalább a nyilvánvaló zárlatokat elkerülhessük.

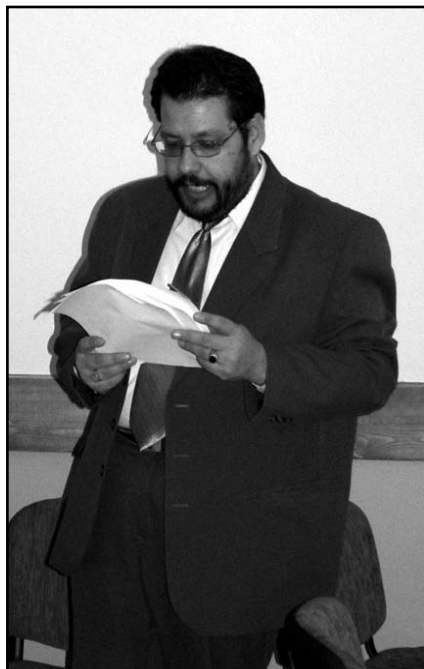
Végezetül még egy dolgot hadd említsek meg.

A rendszerváltás óta tapasztalható, hogy a politikai erők, kormányok választási ciklusokban gondolkodnak. A jelen égető kérdései kétségtelenül fontosak, de a jövőről való közös gondolkodás is elengedhetetlenül szükséges lenne, hiszen a jövő formálása a jelenben történik.

A Szövetségben éppen azért foglalkozunk ezzel a kérdéssel, mert ha másnak nem is, de nekünk elemi érdekünk, hogy a szakma és főként ezen intézményekben élő, nevelkedő fiatalok számára egy jobb jövőt teremtsünk meg.

Benda János

A következő 15 év

Pethes Zoltán

Bizony nincs könnyű dolga annak, aki arra vállalkozik, hogy az elkövetkezendő 15 év oktatáspolitikai változásait megjósolja. Különösen azért, mivel három, de legalább 2 kormány fogja egymást váltani ezen időszak alatt. S mint ilyenkor lenni szokott, az elődje intézkedéseinek jó részét igyekszik módosítani, de a teljes eltörlés is elképzelhető.

Mind ezek ellenére, vagy éppen ezért egy olyan szakmai szervezetnek, mint a Kollégiumi Szövetség, középtávon is fel kell vázolni azokat a prioritásokat, melyek irányt mutatnak a lehetséges fejlődés mentén.

Melyek azok a szakmai mérföldkövek, melyek mentén a Szövetség haladni kíván?

Elsőként a kollégiumi intézményrendszer működtetési, finanszírozási feltételeinek javítását lehet említeni. Ha ebben bármilyen zavar, bizonytalanság, netalán ellehetetlenülés áll be, akkor ezt az intézményekben élő fiatalok, pedagógusok, és más dolgozók valamennyien megsínylik. Amúgy sincs nagy presztízse ennek a pályának, de egy bizonytalan működtetésű intézményben végképp nem fog a pedagógusok újabb generációja elhelyezkedni. A fenntartási bizonytalanság gyakorta együtt jár a bezárás, átszervezés rémének állandó kísértésével. Már sajnos jól ismerjük ennek negatív hatásait.

Másodikként kell említeni a megfelelő működés jogszabályi környezetének kialakítását, mely elsősorban egyes (szakmai, fenntartási és működtetési) jogszabályok módosítását jelenti. Sajnos csak a rendszerváltás kezdetén volt jellemző, hogy az érdekképviselettel egyeztettek a kormányok. Erről sajnos ma már szinte egyáltalán nincs szó. Ennek ellenére mindent meg kívánunk tenni annak érdekében, hogy ezek a változtatások elfogadást nyerjenek, és érvényre jussanak.

Harmadikként említeném a nevelőtanári szakma elismertségének növelését, vagy pontosabban szólva megteremtését. Ma már elengedhetetlen követelmény, hogy a szakmai szervezetek PR tevékenységet is folytassanak.

Ha nem vagyunk folyamatosan „képbe” a politikusok számára – akár országos, akár helyi szinten egyaránt – akkor nagyon nehéz elfogadtatni bármilyen kezdeményezésünket.

Az ilyen irányú tevékenységünket a jövőben is szükséges lesz erősíteni. Minden fórumot és médiát fel kívánunk használni arra, hogy szavunkat hallassuk.

Negyedikként említhető a szakmai színvonal emelése. Az elmúlt időszakban sikerült elfogadtatni néhány olyan jogszabályt, mely lehetőséget teremt a szakmaiság kibontakoztatására, de egyben kötelezettséget is jelent az itt dolgozó pedagógusoknak. Bár vannak jó példák arra, hogy a szakmaiság egyre inkább előtérbe kerül, de sajnos ma még ez nem nevezhető általánosnak. A „Kollégium” című újságban is olvasható volt az-az OM által támogatott felmérés, mely a szakképző intézmények kollégiumairól, azok tárgyi, személyi, szakmai munkájáról készült. Bizony igen tanulságos végkövetkeztetéseket vontak le ebből a felmérésből. De nem baj, sőt fontos, hogy nézünk bele ebbe a tükörbe! Ez mindenképpen segítségünkre van a jövő feladatainak meghatározásában.

Itt kell megemlíteni, hogy végre sikerült a Szövetségnek továbbképzéseket szerveznie, mely egyértelműen a szakmaiság emelését szolgálja. Az viszont tény, hogy nincs túljelentkezés ezekre a képzésekre. Az is igaz, hogy az átlagéletkor és a fluktuáció is meglehetősen magas a kollégiumi tanároknál. Ez azonban senki számára nem jelenthet kibúvót a továbbképzési kötelezettség alól. A kollégiumokban már ma sem járható út, hogy pusztán tapasztalati ismeretek alapján történjen a pedagógiai munka. Csak a megfelelő elmélet ismeretek birtokában, felkészült pedagógusok révén oldhatók meg azok a gyakorta jelentkező pedagógiai problémák, melyekkel szinte naponta találkozunk a fiataloknál. A szakmai színvonal emelése tehát kulcskérdés az intézményrendszer fennmaradása szempontjából.

Végül, de nem utolsó sorban szeretném megemlíteni a kollégiumok közötti információáramlás jelentőségét. A mai információs társadalomban a pedagógiai kultúrához hozzá tartozik az elektronikus kommunikáció, az interneten való megjelenés. Ez összefüggésben áll úgy az intézmény PR

tevékenységével (pl. Honlapon való megjelenés), mint az intézmények közötti szakmai fejlődés elősegítésével. De nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a Szövetség munkáját is akkor segítjük, ha megkérdőjelezhetetlen, pontos információkkal rendelkezik az intézményrendszerrel. Az ilyen irányú fejlődés és műszaki fejlesztés tehát elengedhetetlenül fontos minden kollégiumi pedagógus, ill. intézmény számára.

Talán a felsorolt prioritások is jelzik, mely irányok fontosak Szö-

vetségünk munkájának hatékonyabbá tétele, a kollégiumi intézményrendszer stabilitásának erősítése érdekében.

Az elkövetkező 15 év minden bizonnyal sok megpróbáltatást jelent az intézmények számára. Minden kollégának világosan kell látnia, hogy miközben támogatja Szövetségünk munkáját, egyben kollégiumán és önmagán is segít. Ahogy eddig is, úgy a továbbiakban is azon leszünk, hogy ez a partneri kapcsolat tovább erősödjék.

Petes Zoltán

„Kép a kollégiumról“ – milyen legyen?

Országos Kollégiumi Diákszövetség

Amikor elkezdtem gondolkodni azon, milyen kollégiumot szeretnénk mi diákok, hamar rájöttem, hogy nem lesz könnyű megfogalmazni, mert könnyen elszalad a fantáziánk, pedig meg kell maradni a megvalósítható álmoknál. Én négy éve vagyok kollégista, már sokat éltem kollégiumban és az Országos Kollégiumi Diákszövetség vezetőjeként a táborok, meghívások alkalmával megfordultam más kollégiumokban is. Ennek alapján szinte országos kollégiumi összképet tudtam magamban kialakítani. Vannak hiányosságok, de sok jó dolgot is tapasztaltam. Sajnos több helyen a kollégiummal, mint épülettel, a lakóhellyel van baj. Sok épület eredetileg nem kollégiumnak épült, így nem is lehet alkalmas feladatok ellátására. Sok a lerobbant, kopott épület, legtöbbször a struktúrája sem megfelelő. Elhasználódott, szegényes a berendezés, vagyis megérett a helyzet egy alapos felújításra. Szeretnénk, ha a kollégium már kívülről is szép, megnyerő lenne, esetleg bokrok, fák, park venné körül, ahová öröm betérni. S ha

már bent vagyunk, legyen otthonos, komfortos, igényes, ahol kényelmesen, jól érezhetjük magunkat.

Ahol van lehetőségünk a színvonalas tanulás mellett a sportra, képességeink kibontakoztatására, kedvteléseinkre, de legyenek nyugodt kis zugok is, ahová néha félrevonulhatunk, hisz egy kollégista soha nincs egyedül. Jó lenne, ha mindenütt lenne könyvtár sok jó és új könyvvel, és ott lenne az Internet hozzáférés a szobában. De a testi komforton túl az is fontos, hogy jól működő közösség legyen, ahol lehet egymásra számítani, van összetartás, titoktartás, együttérzés, ahol a szabályok mindenkire egyformán érvényesek, ahol vannak átélhető hagyományok, értékrend, amire büszkék lehetünk, ahol méltóságra, tudásra nevelnek, hogy jobb és különb emberré váljunk, mint az átlag. Ahol a diákönkormányzat nem a tantestület kinyújtott keze, hanem valóban önálló döntésekre, demokratikus működésre képes, alkalmas arra, hogy a diákélet motorjává szervezőjévé váljon. A kol-

légium olyan hely kell legyen, ahol a fiatal igazán élhet, tud érvényesülni, s közben jól érzi magát. A kollégium a majdani teljesen önálló élet előszobája. Sokunknak itt kell megtanulni azokat a dolgokat, amelyeket másoknak otthon, a szülői házban. Az kell, hogy a kollégium egészítse ki a szülő, a jó szülő hatását. Nevelőink tudjanak szigorúak és lazák is lenni, de mindeközben ne essenek túlzásokba. Fontos, hogy nevelőink jó középiskolai tanárok legyenek, mert csak így tudnak segíteni a tanulásban. Jó lenne, ha mindig lenne idejük és kedvük meghallgatni minket. Ha szükséges lássanak el minket hasznos tanácsokkal és pár megértő szóval. Jó lenne, ha miközben "tanítanak a jóra-szépére", a kollégistának lenne ideje arra, hogy csak úgy legyen, ne akarják beosztani minden percét. Persze azt is szeretnénk, hogy legyen sok jó buli, jó hangulatú közös program, kirándulás.

Talán az eddig elmondottakból kiderül, hogy bár lenne mit és min javítani, a legfontosabb mégis az, hogy jó kollégistának lenni!. Ezért kérjük önöktől, a kollégiumban és kollégiumért dolgozóktól, hogy tegyenek meg mindent. Kollégium legyen és ha van, jó legyen.

Ünnepelt a Konferencia!

Fuschné Hattinger Zsuzsanna és Horváth István

Miután a konferencia első napján este 11.00 óráig érdemi munkát folytattak a résztvevők: - a szervezet jelenlegi helyzetéről a továbbfejlesztés lehetséges irányáról - másnap este megérdemelten ünnepelhetett mindenki.

A 15 évre stílusosan emlékeztető évszámot megformáló hatalmas torta - tűzijátékkal kombinálva - az est fénypontja volt.

A Pedagógusok Szakszervezetének ünnepi köszöntője nem csak holmi tiszteletkör volt, hanem 15 üveg jófajta pezsgővel is elnyerte az ünneplők tetszését. A Diákszövetség elnöke rövid, lényegre törő beszédében mindenkit arra biztatott, hogy minél előbb nézzen a pohár fenekére.

Fuschné Hattinger Zsuzsanna ügyvivő, mint az est háziasszonya a vacsorát követően felszeletelte a tortát és kezdetét vette a kötetlen beszélgetés, nosztalgiazás.

Dr. Csépe György szervezeti ügyvivő a megyei elnökök számára nótáestet „dirigált”. Jaj volt annak, aki nem tudott megfelelni a következő felszólítására:

„Mondj egy A-t!”

Miután mindenki csillapította az éhségét, szomját, kezdetét vette a „koli-buli”

Szervezeti ügyvivőnk itt is „feláldozta” magát: - éjfélig személyesen gondoskodott a hangulat karbantartásról. Akrobatikus elemekkel gazdagította

a magyar néptánc folklorisztikus gyöngyszemeit, miközben a „Fényes – Szellők” hűsítették verejtékező homlokát.

Hajnali kettőkor már csak az Ügyvivő Testület ülésezett: - a konferencia állásfoglalásának megfogalmazása szerepelt a napirenden. Három óra harminc perckor Ringhofer Ervin alelnök úr még egyszer egyeztetett Horváth István elnök úrral a végleges szöveget illetően és a 15 éves jubileumi ünnepség ezzel bezárult.

G.B.

Dokumentumfilm készült a Fényes szelek nemzedékéről

Forradalmárok voltak vagy a forradalom janicsárjai? Hősök vagy áldozatok? Kik voltak a nékoszosok, és miért foglalkoztatják évtizedek óta a közvéleményt? - ezeket a kérdéseket feszegeti Pataki Éva és az 1956-os Intézet új filmje, A NÉKOSZ-legenda.

A népi kollégiumi eszme a 30-as években született meg a népi írók, falukutatók által feltárt szörnyű viszonyok hatására. A bentlakásos internátus létesítésével meg akarták teremteni a tanulás, az értelmiségivé válás esélyét a szegény sorsú, többnyire paraszti származású gyerekeknek - mutatja be a témát a rendező a 56-os Intézet oldalán. A Bolyai, 1942-től Győrffy kollégiumban hangadó szerephez jutottak a háború után az egykori illegális kommunista vezetők, akik igaz hittel, világmegfordító lendülettel vetették bele magukat az újjáépítésbe, földosztásba, s a népi kollégiumi rendszer országos hálózatának megszervezésébe. Ehhez kellett egy különlegesen tehetséges vezető: Kardos László. A kollégiumok felé forduló fiatal, lelkes, tehetséges tanulók és nevelők serege látványos eredményeket produkált: 1948-ra a 158 népi kollégium behálózza az egész országot, s körülbelül 9500 középiskolás és egyetemista számára nyújt életre szóló szakmai és közösségi tapasztalatot. Kialakul a kollégiumok sajátos rituáléja, megvannak a dalaik, mozgalmi és pedagógiai hagyományaik. Az egész korszakot jellemzi a NÉKOSZ-indulóból elhíresült szóösszetétel: "Fényes szelek". Ilyen többé-kevésbé autonóm, nemzeti

kötődésű kollégiumi rendszer sehol másol nem alakult ki a szovjet blokkban. 1948 a csúcspont és az élethalál harc kezdete.

1948-ban Rákosiék elvetik a népfrontos politikát, Jugoszlávia ellenség lesz, Révai kihátrál a NÉKOSZ mögül, a kollégisták körül megfagy a levegő. A legdrámaibb pillanat a NÉKOSZ-t lelkesen támogató belügyminiszter, Rajk László

dr. Pogány Mária történész

pere. A Rajk-perbe is beillesztik a NÉKOSZ-t, amely a Párt dédelgetett kedvencéből eddigre narodnyik, nacionalista, a marxizmus tanításait figyelmen kívül hagyó, jugoszláv szimpatizáns kémek gyűjtőhelye lett.

A NÉKOSZ lényegében önfelszámolást hajt végre, a tagság önkéntes közreműködésével. A Rajk-per traumája után ez a második súlyos meghasonlás, meg kell tagadni önmagukat. Különös módon erre a nemzedékre még egy súlyos megha-

sonlás vár, az 56-os forradalom utáni. Ezeket a politikai, erkölcsi dilemmákat boncolja a film riportok, beszélgetések, archív film-és híradórészletek segítségével.

A forradalom napjaiban ki-ki a saját kockázatára, egyéni meggyőződésének megfelelően vesz részt a különböző forradalmi bizottságokban, értelmiségi és ifjúsági szervezetekben, Pesten és vidéken egyaránt. A megtorlás különböző hullámokban sújtja az egykori nékoszosokat. A NÉKOSZ része lesz a Nagy

Imre pernek is, amelynek keretében úgy próbálják beállítani a Petőfi-kört, mint olyan tömörülést, amely tudatosan készült a rendszer megdöntésére. Egy másik perben tárgyalták a NÉKOSZ szellemi vezérének, Kardos Lászlónak és társainak ügyét. Hosszú a börtönviselték listája: Kardos László, Kéri József, Tánzos Gábor, Mérei Ferenc, Fekete Sándor, Litván György.

Néhányan elhagyták az országot, de a többség maradt, s aki maradt, annak be kellett kapcsolódnia a kádári konszolidációba. Kétségtelen, hogy a NÉKOSZ-nemzedék meghatározó szerepet játszott Magyarország szellemi életében ezekben az évtizedekben.

Elég, ha néhány nevet említünk: Kardos László, Gyenes Antal, Tánzos Gábor, Hegedűs András, Mérei Ferenc, Jancsó Miklós, Nagy László, Juhász Ferenc, Berek Kati, Bacsó Péter, Kovács András, de a névsor hosszan folytatható.

Szereplők: Pataki Ferenc, Pál József, Göncz Árpád, Pogány Mária, Varga Éva, Somlyai Magda, Juhász József

Rendezte: Pataki Éva

Támogató:

Magyar Történelmi Film Alapítvány

A „Kollégium - 2005“ konferencia állásfoglalása

A 15 éves Kollégiumi Szövetség a NÉKOSZ megalakulásának 60., Kardos László halálának 25. évfordulójára emlékezve áttekintette a kollégiumi mozgalom történetét, korszakokon átívelő társadalmi szerepét, elemezte a ma is érvényes tapasztalatokat.

A Konferencia megállapította, hogy a társadalmi mobilitás csökken, a gazdasági, kulturális különbségek növekednek, a hátrányos helyzet újratermelődik. A polarizáció visszafordításának szinte egyetlen eszköze a – képességének megfelelő – tudás megszerzhetőségének biztosítása valamennyi gyermek számára. Ezért a kollégium esélykiegyenlítő, hátránykompenzáló, tehetségmentő szerepe ma is nélkülözhetetlen.

Annak ellenére, hogy az esélyteremtés és az integráció a jelszavak szintjén már megjelent, érthetetlen módon az erre leginkább hivatott kollégiumi intézményrendszernek – a szükséges fejlesztés helyett – az utóbbi időben súlyos csapásokat kellett elszenvednie:

- szakmai leértékelést jelentett a kollégiumi nevelőtanárok "pedagógiai felügyelővé" való átminősítésének (ismétlődő) kísérlete;
- a fejlesztési források vészesen beszűkültek a Nemzeti Kollégiumi Közalapítvány "átalakításával";
- a kollégiumok létét veszélyezteti a költségvetési támogatás drasztikus csökkentése.

Nem történt előrelépés az alapvető problémák – a rendszeridegen fenntartói szisztéma, a kiszolgáltatott helyzetet okozó autonómiahiány – felszámolásában sem, és nincs is kilátás olyan politikai közállapotokra, amelyben kétharmados törvények szükséges és értelmes változtatása megtörténhetne.

Eközben a kollégiumi szakma erőfeszítések sorát tette a kívánatos fejlesztés érdekében:

- pótolta az Alapprogram bevezetéséhez megígért központi szakmai támogatást;
- kollégiumi folyóirat működtetésével segítette a módszertani tapasztalatcserét;
- a kínálatból hiányzó akkreditált kollégiumi továbbképzési rendszert hozott létre.

A Konferencia a kollégiumi intézményrendszer jövőjéről és a teendőkről az alábbi megállapításokat tette:

- a kollégium hungaricum, amelyre a magyarországi településszerkezet miatt a tankötelezettség teljesítéséhez, a szakképzésben való részvétel lehetőségéhez hosszú távon is szükség van;
- a kollégium a közösségfejlesztés egyedülálló terepe, amely a társadalom életveszélyes atomizálódása, az éltető (kis)közösségi rendszer széthullása ellen hat, és a szocializáció, az integráció egyik valóban hatékony eszköze lehet;
- a kollégium a társadalom demokratikus fejlődésének fontos utánpótlási bázisa, belső működésének gyakorlata révén nevel az együttműködésre, a közéletiségre;
- a kollégium fejlesztése elengedhetetlen ahhoz, hogy fontos társadalmi funkciójának, küldetésének eleget tudjon tenni.

A 15 éves Kollégiumi Szövetség kész a cselekvésre, és együttműködést ajánl minden, a fenti célok érdekében tenni akaró társadalmi erőnek.

Balatonföldvár, 2005. november 27.